

6. október traumet

JØRN ASTRUP
HANSEN
Formand for
Búskaparráðið

Kapitaliseringen af fiske-rettighederne har ført til en betydelig gældsætning af erhvervet. Men der er ikke grundlag for at drage paralleller til den 6. oktober 1992.

Færøskøkonomi, der brød sammen i 1992, har siden 1995 været i fremgang, omend fremgangen i peri-oder har været mindre udtalt. Efter katastrofen i 1992 og den lange, ubrudte fremgang synes en vis dødsdrift at have grebet dele af pressen. Tom Kristensen udtrykker det i sin selvbiografiske roman om journalisten Ole Jastrau således: *Jeg har længtes mod Skibskatastrofer og Hærværk og pludselig Død.* (Hærværk; 1930).

Såfremt man over for pressen tager forbehold for, eller sætter spørgsmålstegn ved, den økonomiske udvikling, fremmanes straks

skrækscenariet fra den 6. oktober 1992. Der er behov for at nuancere billedet. Et rutinemæssigt tilbageslag i økonomien, som fra tid til anden med stor sandsynlighed rammer enhver økonomi - og med sikkerhed en enstrenget økonomi som den færøske - er da ikke ensbetydende med et økonomisk sammenbrud.

I Portalen den 15. d.m. referer Sosialurin mig for at have advaret om, at *Føroyar kunnu vera á veg imóti einum skrældi, som verður verri enn tað í 1992, tá bankarnir fóru á heysin.* En fjer er blevet til fem høns.

Jeg har i et interview peget på den finansielle risiko, der er en konsekvens af, at fiskerettighederne er blevet privatiseret. Når et fiskeskib eller et rederi skifter ejer, sker der en kapitalisering af fiskerettighederne; kapitalen trækkes ud af erhvervet. Det gælder også, selv om ejerskiftet alene er af formel karakter. Jeg har peget på, at netop i relation til fiskerettighederne

adskiller situationen sig i dag - til det værre - fra situationen i 1992.

Adgangen til fiskeriet var i princippet fri i 1992. Alene af den grund havde fiskerettighederne ikke nogen selvstændig værdi. Følgelig var der ikke noget at kapitalisere.

Anderledes under lov om erhvervsmæssigt fiskeri, som begrænser adgangen til fiskeriet. Retten til at fiske er blevet et knapt gode. Og knappe goder har en værdi - en værdi, som efter omstændighederne kapitaliseres.

Men fiskerettigheder repræsenterer en flygtig værdi. Fiskeriet påvirkes af biologiske forhold, som Tinganes kun har ringe indflydelse på; verdensmarkedspriserne på fisk - og olie - kan vende op ned på økonomien i erhvervet; det samme kan internationale kvoteringsaftaler; og en stigende rente kan tvinge et erhverv med heftigt belånte fiskerettigheder i knæ. Men et sammenbrud i markedet for fiskerettigheder vil ikke

føre nogen 6. oktober med sig. Men en mindre ulykke (end 6. oktober) kan jo også være slem nok. Især da, hvis ulykken kunne have været undgået ved rettidig omhu og en mere hensigtsmæssig fiskeriforvaltning.

Den 6. oktober var konsekvensen af et svigt-ende fiskeri og en katastrofal økonomisk politik. Subsidierne, landsstyre-garantierne og rentebeskatningen kunne hver for sig have bragt økonomien i knæ. Til sammen førte de med usvigelig sikkerhed Færøerne ud i katastrofen.

Men subsidierne er reduceret kraftigt, landsstyre-garantierne er væk, og den sær færøske rentebeskatning er bragt til ophør. En finansiell krise i fiskeriet som følge af en uhensigtsmæssig administration af fiskerettighederne vil gøre ondt. I erhvervet - og i samfundet.

Men den vil ikke føre til en 6. oktober.

Viðmerkingar til grein hjá Hans Paula Strøm, landsstýrismanni í almannamálum

VEGNA LANDSFELAG
PENSIJÓNISTA

Niclas Akraberg
Poulsen, formaður

Grein, ið hevði yvirskrivtina “Eftir skatt er føroyska pensjónin farin upp um ta donsku” ið varð partvíst endurgivin í Útvarpi Føroya og prentað í Sosialinum og Dimma-lætting hin 13. desember 2006.

Greinin er óbeinleiðis svar uppá opið skriv sum Landsfelag Pensjónista lat Jóanes Eidesgaard, løgmanni, politisku flokkunum og fjølmiðlunum, mánadagin hin 11. desember 2006. Landsfelagið metir, at nevnda grein/frágreiðing hjá Hans Paula Strøm, landsstýrismanni í almannamálum hevur fleiri sjónligar manglar.

Líkt er til, at landsstýrismaðurin heldur, at Landsfelag Pensjónista bert tosar um føroysku fólka-pensjónina anno 2006. So er ikki, landsfelagið vil fegið hava greiðu á, hvussu nógv føroysku pensjónirnar eru dragnaðar í mun til donsku pensjónirnar síðan 1988, tá Fólkatingslóg nr. 717 frá 18. desember ásetti at...”**der sikres samme disponible indkomst til pensjonsmodtagere på Færøerne og i Danmark**”.

Vert er at býta merki í, at Hans Pauli Strøm telur samhaldsfasta við í føroysku fólkapensjónina, meðan hann hinvegin ikki telur donsku ATP-skipanina (arbejds-markedets tillægs pension) við í donsku fólkapensjónina.

Okkum kunnugt fáa flestu danir útgjald frá ATP-skipanini, tá teir gerast 65 ár og tey fáu sum ikki fáa útgjald ella bert fáa lágt útgjald frá ATP-skipanini fáa sonevndan Eldrakekk frá tí almenna. Somuleiðis er undrunarvert at landsstýrismaðurin tekur viðbót til ávísar pensjónistar (sonevnda brennistudningin) við í uppgerðina av føroysku fólka-

pensjónini, meðan brenni-stuðulin, sum danski stat-urin veitir donskum fólkapensjónistum, ikki verður tikin við í uppgerðina yvir donsku fólkapensjónina.

Hans Pauli Strøm nevni-ir, at hann hevur nýtt uppgerðarhátt hjá Nordisk Socialstatistisk Årbog í sammetingsíni av føroysku fólkapensjónini í mun til donsku fólkapensjónina. Men hann kemur hinvegin ikki inn á kanning hjá NOSOSCO (Nordic Social-Statistical Committee), ið er nevnd undir Norðurlandaráðnum - sum Almanna- og heilsu-málaráðið hevur samstarv við - sum hevur almanna-gjørt kanning, ið vísir, at føroyskir pensjónistar eru munandi verri fyri figgj-arliga enn danskir pensjónistar.

Landsstýrismaðurin nevni-ir heldur ikki, at danskir pensjónistar fáa peningaligan stuðul til bústaðar/-leigu útreiðslur. Og at fólkapensjónistar, sum fáa varandi viðgerðar-krevjandi sjúku at dragast við, fáa ókeypis uppvenjing frá tí almenna (tað almenna ber kostnaðin av slíkari uppvenjing/viðgerð).

Samanumtikið metir Landsfelag Pensjónista, at innihaldið í nevndu grein, ið viðger figgjarligu støðuna hjá føroyskum fólkapensjónistum í mun figgjarligu støðuna hjá donskum fólkapensjónistum, er ov einsíðug og ófullfiggjað og er tískil meira villeiðandi enn upplárandi.

Visandi til m.a. omanfyristandi heldur Landsfelag Pensjónista, at tað er umráðandi at Føroya Landsstýri skjóttast til ber fær óheftan serfrøðing í fyrisitingarrætti (serfrøðing uttanfyri føroysku miðfyrisitingina) at kanna pensjónsmálið frá 1987 nærri. Hetta soleiðis at hetta pensjónsmál langt um longi kann verða loyst á nøktandi hátt.

Tórshavn, hin 15. desember 2006

Tøkk til Olav Enomoto

JÓHAN HERI
JOENSEN

Olav Enomoto og allir tit sum stemmaðu fyri, takk skulu tit hava fyri, at tit høvdu politiskan rygg til at taka eina støðu, sum forðaði fyri at Føroya land verður stýrt sum eitt Teokrati (prestastýri).

Tað er nú long tíð síðani, eg skrivaði eitt hvast lesaraskriv móti eini útsøgn sum kom frá einum landsstýrismanni um tey samkyndu. Har sagt varð, at Føroya fólk ikki skuldi fáa innivist í Himli tí vit góðtóku hesar syndarar. Hetta var vist eitt av fyrstu skrivum í hesum kjaki, sum við tíðini er farið fullkomuliga av sporinum.

Havi fylgt við orðaskifti-

num um tey samkyndu og sæð, hvussu ábyrgdarleysir politiskir stemmufiskarar hava misnýtt tað heilagu skriftina sum amboð í teirra stemmufiskarið.

Eg havi ikki viljað lagt uppi aftur kjakið, av teirri grund:

Hetta er eitt lítið mál, sum ávísir bólkar, á báðum síðum, hava blást upp til meira enn tað er. Men eg frøist yvir, at vit í Føroyum í dag eru so mikið at okkum komin, at vit geva øllum borgarum somu rættindir at liva í hesum landi.

Táið málið varð avgreitt í tinginum, varð tað onkur politikari sum segði, at kristni trúgv hevði tapt.

Nei. Jesus Kristus tapir ikki.

Tey sum taptu vóru: tey sum fundamentalt lesa heilagu skriftirnar komma

fyri komma og brúka ymsu skriftstøðini sum eitt pusli-spæl, til egnan fyrimun.

Eisini kunnu vit lovprísa, at **Teokratiðið**, fekk skot fyri bógvin.

Har Teokrati ræður fyri borgum víta vit, hvussu stutt er. Vit hoyra dagliga um rætttrúgvandi sum sproygja seg í luftina í trúðarinnar navnið.

Tann gávan vit hava fingið frá Skaparanum, og sum skilir okkum frá djórunum annars á jarðarklótuni er heili okkara, og hann eigur at nýta - og ikki koblast frá táið okkurt skriftstað kemur í vegin - ella tí vit politiskt skulu bjarga nøkrum stemmum. At noktað at nýta tað størstu gávuna sum Gud hevur givið okkum haldi eg er størsta háðanin móti Skaparanum og skaparaverkinum sum heild.

Innsent tilfar Av tí at vit fáa rættuliga nógv innsent tilfar sendandi – meira enn vit fáa í blaðið – hevur blaðleiðslan verið noydd at gjørt nakrar avmarkingar. Enn sum áður skal fult navn skal vera undir øllum	innsendum greinum – annars verða tær ikki prentaðar. Harnæst tilskila vit okkum rætt til at ikki at taka við tilfar, sum eisini er sent øðrum bløðum ella hevur verið prentað aðrastaðni. Drúgvar greinar – greinar sum eru longri enn áleið 5.500 tekn,	verða raðfestar lægri, og koma bert í blaðið, um pláss er fyri teimum. Tað er ein fyrimunur um vit fáa tilfarið umvegis teldupost ella á diskli.
--	--	--

